

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XVIII. De his, quæ pertinent ad vnitatem Christi quantum ad
voluntatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

modum continuationis, puta cum aqua aquae continuatur, ubi ex duob. quantitatibus partialibus fit vna totalis quantitas, partialiter inherens partibus totius aquae, siue per modum aggenere rationis, puta cum alimentum auget hominem, qui alitur ex illo, ubi non remanet quantitas cibi potusque alienis: sed sic adiungitur alio, vt sub-

induar quantitate ipsius, qui alitur, extendit illam aia, vt in secundo de anima dicitur. Nam si oculus aduenit de nouo Sorti, vt dicitur: existentiam propriam partialem adiungeret existentie Sortis, cui existentia Sortis fit idiuuabilis, no extensa per se aut per accidens quia de genere est imateriali, vtore propria animi intellectus, qua inextensa est omnino i corpore. Nec adueniens oculus subin-

dueret existentiam Sortis, tanquam formam ad se extensam p inhaerentem sibi, ita q existentia Sortis inciperet inherere oculo nouo. qm huiusmodi inhaerentia non debetur parti, sed sufficienter proutum est parti de existentia in hoc ipso, quod est pars personae existentis. Nec vt etiam intelligibile, quod secus possit esse: quomodo namque existentia indiuuabilis propria alicui, intelligitur actuare quantum aliquod, seu etiam non quantum ad iudicium nisi mediante illo, cui est propria? Et quia id est iudicium de oculo adueniente de nouo & oculo congenito, & de hac & reliquis partibus, ideo humanitas Christi, q quasi pars quaedam est personae Verbi (quia ad personalem propriam Verbi assumpta est) inuenitur sufficienter posita extra causam suam existentem abique propria existentia, & abique hoc, quod actus per informentem in existentiā ab existentia Verbi: sibi enim non debetur existentia nisi per personam, cuius est.

Ad secundum dicitur, q ex hoc, quod Verbum subsistit in natura humana sicut suppositum in natura, non sequitur quod exiit per existentiam illius naturae: sed bene sequitur e contra quod natura illa subsistat per existentiam Verbi. Ad probationem autem ex opposito de pedis existentia dicitur, quod peccat secundum non causam vt causam. Neque enim, quia Christus est homo, causa est quod non exiit ex existentia pedis: sed ratio propria est, quia personae soli debetur esse, vt subiecto quod est. Ad id vero quod subditur de qualitate existentiae humanae in Christo, scilicet quod est existentia simpliciter & in se, & Christo, non oportet aliter respondere: quoniam negata in Christo existentia humana, vana est disputatio de qualitate existentiae humanae in ipso.

Ad tertium dicitur, negando sequelam, esse est intimius seu immediatius, ergo magis multiplicatur. Melius tamen dicitur quod intimius seu immediatius alicui dupliciter, vel vt principio, vel vt subiecto. Et subditur, quod esse est intimius naturae vt principio, quam velle voluntati: sed velle immediatius voluntati vt subiecto, quam esse naturae vt subiecto: quia esse non naturae, sed personae est vt subiecto proprii: velle autem est voluntatis vt proprii subiecti. Et propterea non sequitur, quod si velle pluralitatem ad pluralitatem voluntatum, quod esse pluralitatem ad pluralitatem naturarum.

Ad vltimam formationem argumenti, concedi potest totum, & dici quod non ex defectu naturae immediate principiantis esse, sed ex defectu susceptiui, personae propriae fit, vt natura non principiat actualiter actum essendi, & principiat actualiter actum operandi: quia non deest proximum susceptiuum operationis. Concede ergo, q natura vt distinguitur contra suppositum, est principium & operandi & existendi: sed negetur sequela implicita, ergo actualiter principiat existere in Christo, sicut actualiter principiat operari: quia natura, vt distinguitur contra suppositum, est non solum principium, sed etiam susceptiuum proximi operandi: sed existentia est solum principium, & non est susceptiuum proprii. Natura n humana est principium existendi personae propriae, vt proprio subiecto, qua in Christo non est: & ideo non principiat existentiam in Christo: sed operandi est principium sibi ipsi vt proprio subiecto distinguendo naturam contra suppositum, vt dictum est. Et ideo in Christo principiat proprium operari: & propterea ope-

rari multiplicatur secundum naturas, esse autem non.

Attende diligenter & caute nouitiam, quod ista decisio pedit ex duab. questionibus communibus. Altera est, An existentia & essentia distinguantur realiter. Altera, An existentia substantialis sit persona vt proprii susceptiuum, an coiter sit personae vel naturae Prae supponit enim doctrina ista, & esse aliam rem esse ab essentia, & esse debere personae, vt proprio subiecto. Et qm variae sunt opiniones circa haec, cum de Christi existentia humana qd est, noli haec intelligere quasi sine fidei, noli pertinax esse in conclusione, nisi euidenciam prius habeas de coib. qm: sed vt ronabili ac cofona haec amplectere.

QVAESTIO XVIII.

De pertinentibus ad unitatem in Christo quantum ad voluntatem, in sex articulis diuisa.

EINDE considerandum est de unitate quantum ad voluntatem.

quod quia vno diuinorum humanorum que in Christo est in persona & non in natura (conueniunt namque diuina & humana in vna personam, non in vna naturam) ideo cum audivis, quod esse diuinum factum est esse hominis, quia natura humana assumpta est in unitatem personae, distinctionem de ipso esse in communi penetra, quatenus ipsum esse est vel personae vel naturae. Quamuis enim vnum idemq; sit esse naturae ac personae, alia tamen ratione est naturae, & alia personae nam naturae est vt principij, personae vt susceptiui, vt dictum est. Quocirca conuenire n esse, quatenus est naturae, est conuenire ad integritatem principij ipsius esse: hoc est, fieri partes naturae, quae est principium essendi: & sic materia & forma conueniunt in vno esse, vt esse est naturae. Conuenire autem in uno esse, quatenus est personae, est conuenire seu spectare ad integritatem personalem: & sic caput & pedes & reliquae partes, & natura ipsa cum suis partibus conueniunt in esse vt est personae. Vnde patet quod esse diuinum, non quatenus est naturae communiatum, est humanitatis Christi: quoniam constat humanitatem Christi non concurrere cum deitate ad integrandum quasi principium ipsius esse: sed est communicatum vt est personae: quoniam humanitas Christi assumpta est ad personalem Verbi: ita quod est de numero spectantium ad personalem filij Dei: modo nostram intelligentiam excedente. Et propterea non sequitur, quod vno fit facta in natura, nec quod vno fit facta cum Patre & Filio: communicatum siquidem est humanae naturae esse diuinum, non vt est naturae, nec vt est cunctumque personae diuinae, sed vt est personae filij, quia assumpta est ad personalem filij tantum.

In responsione ad quartum eiusdem articuli, habes clare responsionem de effectu formali intrinseco, quem formam oportet ponere in sua materia, quod est esse essentiae, ita quod forma substantialis dat materiae substantiale esse essentiae, constituendo substantiam naturam, seu essentiam completam, & similiter anima dat esse animatum (quod alio nomine dicitur esse viuum) constituendo essentiam viuam seu animatam, & sic de alijs. In hoc enim consistit effectus formalis, a quo non potest separari etiam per intellectum forma in materia. Et si non intelligis formae vltiorem progressum, non habes adhuc (vt in litera dicitur) illud quod est, sed solummodo naturam, quia aliquid est, quae scilicet est essendi principium non subiectum. Et ideo ex hoc, quod forma seu anima necessario dat esse corpori, non habetur quod esse sit naturae & subiecti quod, sed quia constituit naturam, quae est quo, relinquit subiectum illud, quod est quod: & ideo esse est personae in ordine ad naturam, & c. vt praedictum fuit. Superius quoque, cum tractatum fuit, an corpus mediante anima assumptum fuerit, declaratum est quod in calce huius responsionis subditur, scilicet quod anima in formando corpus, sicque in esse perfecto constituendo naturam humanam, est causa habitudinis vniouis humanae naturae ad Verbum.

Super Quaestione 18. Articulum primum.

Titulus clarus est.

In corpore duo sunt, primo recitatur erronea positio tenentium partem negatiuam: secundo respondetur secundum veritatem. Quod ad primum refertur, quod in hanc conuenit Tertia S. Thomae.

conclusionem multi
errantes conuenerit,
scilicet, in Christo,
non sunt duæ volun-
tates. Quadrifariam
autem in diuini sunt.
Apollinarius enim ex
negatione animæ in
tellectu Christi,
negat voluntatem hu-
manam. Euthices ex
vnitate naturæ com-
positæ, vnā quoque
voluntatem ponit.
Nestorius sola crea-
tam naturam in Chri-
sto ponens, vniā
Deo secundam con-
formitatem affectus,
negat diuinam volun-
tatem in Christo.
Macharius autem ex
negatione proprii mo-
tus in humanitate
Christi voluntatem
humanam in Christo
negauit. vbi vides
quod omnes conue-
niunt in negatione
duarum in Christo
voluntatum, dum
aliqui diuinam, ali-
qui humanam in Chri-
sto tollunt, aut vtran-
que tollere coguntur,
& ponere vnā
tertiam naturæ com-
positæ. Sed de Ma-
charii positione non
facis liquet, de volun-
tate, quæ est natura-
lis potentia, sed de
voluntate, hoc est
actu volendi, quo-
niā non negat po-
tentiam, sed motum
propriū humanæ
naturæ in Christo.
Verum, quia frustra
fuisse voluntas sine
villo velle semper,
ideo dicitur quod ne-
gauit humanam in
Christo voluntatem.

3. diff. 1. 4. 4. r.
3. q. 1. cor. &
diff. 17. ar. 1.
q. 1. & 4. c. 5.
e. 35. & po.
q. 10. arti. 4.
ad 13. & o-
pu. 3. c. 218.
& 10. 6. 1. 4.

Lib. 3. orth.
fid. c. 14.

Li. 2. de fid.
ad Gratia. c.
3. a medio,
to. 2.
Super illud
Lu. Non in-
tuit ego ubi
lo. lib. 10. in
Luc. to. 5.

Et circa hoc quaruntur sex.
¶ Primo, Vtrū in Chſo sit alia
uolūtas diuina, & alia humana.
¶ Secundo, Vtrū in humana
natura Chſi sit alia uolūtas sen-
ſualitatis, & alia rationis.
¶ Tertio, Vtrū ex parte ratio-
nis fuerint in Chſo plures
voluntates.
¶ Quarto, Vtrū in Chſo
fuerit liberum arbitrium.
¶ Quinto, Vtrū uoluntas hu-
mana Chſi, fuerit omnino
conformis diuinæ uoluntati in
uolito.
¶ Sexto, Vtrū in Chſo fuerit ali-
qua contrarietas uoluntatum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Christo sint due uoluntates.

AD PRIMVM sic procedi.
Vt q in Chſo nō sint
duæ uoluntates, vna diuina, &
alia humana. Voluntas. n. est pri-
mum mouens & imperans in
unoquoq; uolēte: sed in Chſo
primum mouens, & imperans
fuit uoluntas diuina, quia oīa
humana in Chſo mouebat
fm uoluntatem diuinā. ergo ut
quod in Chſo non fuerit ni-
ſi una uoluntas, ſcilicet diuina.
¶ 2. Præ. Inſm non mouetur
propria uoluntate, ſed uoluntate
mouentis: ſed natura humana
fuit in Chſo, ſicut inſm di-
uinitatis eius. ergo natura hu-
mana in Chſo non mouebat
propria uoluntate, ſed diuina.
¶ 3. Præ. Illud ſolū multiplicat
in Chſo, quod pertinet ad na-
turam. Voluntas aut non uſ ad
naturam pertinere, quia ea quæ
ſunt naturalia, ſunt ex neceſſita-
te: quod aut eſt uoluntarium,
non eſt neceſſarium. ergo uolun-
tas eſt una tantum in Chſo.
¶ 4. Præ. Dama. * dicit in 3. lib.
q alqualiter uelle non eſt natu-
ræ, ſed noſtræ intelligentiæ, i. p-
ſonalis: ſed omnis uoluntas eſt
aliqualis uolūtas, quia nihil eſt
in genere, quod non ſit in ali-
qua eius ſpecie. ergo omnis uolun-
tas ad perſonam pertinet:
ſed in Chſo fuit, & eſt vna
tantum perſona. ergo in Chſo
eſt una tantum uolūtas.

SED CONTRA eſt, quod Dñs
dicit Luc. 22. Pſ. ſi uis, transfer
calicem iſtum à me, ueruntamē
non mea uolūtas, ſed tua fiat:
quod inducens Ambr. ad Gratia-
nū Imperatorē dicit. * Sicut
ſuſceperat uoluntatem meā, ſu-
ſcepit triſtitiam meam. Et ſuper

Luc. dicit, ¶ uoluntatē ſuam, ad
hoiēm retulit, Patris, ad diuini-
tatē. uoluntas. n. hōis eſt tpaliſ,
uoluntas diuinitatis æterna.

RESPON. Dicendum, q quidam
poſuerunt in Chſo eſſe
unam ſolam uoluntatē: ſed ad
hoc ponendum diuerſimode
moti eſſe uidentur. Apollinari-
enim non poſuit animam intel-
leſualē in Chſo, ſed q Ver-
bum eſſet loco animæ, uel etiā
loco intellectus. Vnde cū uolū-
tas ſit in natione (ut Phil. dicit
in 3. de Anima) * ſequēbat q in
Chſo non eſſet uoluntas hu-
mana, & ita in eo non eſſet niſi
una uolūtas. Et ſimiliter Euthi-
ces, & oēs qui poſuerunt unam
naturam compositā in Chſo
cogebantur ponere unam uolun-
tatē in eo. Nestorius etiā,
qa poſuit unionē Dei, & hōis
eſſe factam ſolum fm affectū,
& uoluntatē, poſuit unam uolun-
tatē in Chſo. Poſtmodū
uero Macharius Antiochenus
Patriarcha, & Capp^o Alexandri-
nus, & Sergius Conſtantiнопo-
litanus, & quidam eorū ſequa-
ces, poſuerunt in Chſo unā
uoluntatē, quam uis ponerent
duas naturas in Chſo ſecun-
dū hypotaſim unitas, quia opi-
nabantur q humana natura in
Chſo nunquam mouebatur
proprio motu, ſed ſolum ſecundū
quod erat mora à diuinitate, ut pater
ex epiſtola ſynodica Agari-
thonis Papæ. ¶ Et ideo in ſexta
Synodo apud Conſtantiнопolim
celebrata, determinatum eſt opor-
tere dici, quod in Chſo ſint due
uoluntates: ubi ſic legitur, * Iuxta
quod olim pphete de Chſo,
& ipſe nos erudiuit, & ſanctorum
patrum nobis tradidit ſymbolum,
duas naturales uoluntates in
eo, & duas naturales operationes
predicamus. Et hoc neceſſarium
fuit dici. Manifeſtum eſt enim q
ſilius Dei aſſumpſit humanam
naturam perfectā, ſicut ſupra oſten-
ſum eſt. ¶ Ad perfectionem autē
humane nature pertinet uoluntas,
quæ eſt naturalis eius potentia,
ſicut & intellectus, ut patet ex
his quæ in prima parte dicta ſunt.
* Vnde neceſſe eſt dicere, quod
ſilius Dei humanam uoluntatem
aſſumpſerit in humana natura.
Per aſſumptionem autem humane
nature, nullam diminutionē
paſſus eſt ſilius Dei in his, quæ
pertinent ad diuinam naturam,
cui competit uoluntatem habere,
ut in prima parte habitum eſt. *
Vnde neceſſe eſt dicere, quod in
Chſo ſint due uoluntates, una ſcilicet
diuina, & alia humana.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod
quicquid fuit in humana natura
Christi, mouebatur nutu
uoluntatis diuine: non tamen
ſequitur quod in Chſo non fuerit
motus uoluntatis proprius na-
ture humane, quia etiam aliorum
ſanctorum pie uoluntates mouentur
ſecundum uoluntatē Dei, qui
operatur in eis uelle & perficere,
ut dicitur Phil. 2. Licet enim
uoluntas non poſſit interius
moueri ab aliqua creatura,
interius tamen mouetur à
Deo, ut in prima parte dictum
eſt. * Et ſic etiam
Christus

ſicut & intellectus.
Pro ſecunda uero
parte, quia ad diuinam
naturam ſpectat
uoluntatem habere,
ut ex dictis in
prima parte hæc am-
bo patent.
¶ Reſponſiones argu-
mentorum non ex
poſitione, ſed anno-
tatione egent. Et ſe-
cunda ſpecialiter re-
ſponſio applicanda
eſt ad diuerſas, &
ualde multas qua-
ſitiones, in quibus
eſt termo de inſtru-
mentis, & ſpecialiter
quom uoluntas homi-
nis Dei inſtrumen-
tum dicitur ad ali-
quid operandum, ſi-
ue miraculum, ſiue
non. Ex tertia autem
reſponſione habes,
colleſtam quadru-
plicem uoluntatem
in Chſo poni, dupli-
cem quaſi potentiam
diuinam ſcilicet
& humanam, &
duo genera actuum,
in humana ſcilicet,
uoluntatem natura-
lem & uoluntatem
rationalem. De quibus
ſuperius diſcuſſe
ſunt diſſicultates
& inferius in hac
quæſtione clarior erit
ermo in litera.

lib. 3. q. 1. cor. & diff. 17. ar. 1. q. 1. & 4. c. 5. e. 35. & po. q. 10. arti. 4. ad 13. & opu. 3. c. 218. & 10. 6. 1. 4.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

lib. 1. c. 3. & c. 11. to. 5.

Christus secundum uoluntatem humanam, sequetur uoluntatem diuinam, sicut illud Psal. 39. Vt facerem uoluntatem tuam, Deus meus, uolui. Vnde Aug. dicit contra Maximinum, t ubi dixit Filius Patris. Non quod ego uolo, sed quod tu uis, quid te adiuuat quod tua uerba subiungis & dicis, Ostendit uere suam uoluntatem, subiectam suo genitori, quasi nos negemus hominis uoluntatem, uoluntati Dei debere esse subiectam.

AD SECUNDVM dicendum, quod proprium est instrumenti, quod moueatur a principali agente, diuersimode tamen secundum proprietatem naturę ipsius. Nam instrumentum inanimatum, sicut securis aut ferra, mouetur ab artifice per solū motum corporalem. Instrumentum uero animatum anima sensibili, mouetur per appetitum sensitiuū, sicut equus a scissore. Instrumentum uero animatum anima rationali, mouetur per uoluntatem eius, sicut per imperium domini mouetur seruus ad aliquid agendum, qui quidem seruus est, sicut instrumentum animatum, ut Phil. dicit in 1. Politico. Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumentum diuinitatis, ut moueretur per propriam uoluntatem.

AD TERTIVM dicendum, quod ipsa potentia uoluntatis est naturalis, & consequntur naturam ex necessitate. Sed motus uel actus huius potentie (qui etiam uoluntas dicitur) quandoque quidem est naturalis & necessarius, puta respectu felicitatis, quandoque autem ex libero arbitrio rationis proueniens, & non necessarius neque naturalis (sicut patet ex his, que in prima parte dicta sunt) & tamen etiam ipsa ratio, quę est principium huius motus, est naturalis. Et ideo preter uoluntatem diuinam, oportet in Christo ponere uoluntatem humanam, non solum, prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis, sed etiam prout est motus rationalis.

AD QVARTVM dicendum, quod per hoc quod dicitur aliquo uelle, designatur determinatus modus uolendi, determinatus autem modus ponitur circa ipsam rem, cuius est modus. Vnde cum uoluntas pertinet ad naturam, ipsum etiā quod est aliquo uelle, pertinet ad naturā, non secundum quod est absolute considerata, sed secundum quod est in tali hypotasi. Vnde etiam uoluntas humana Christi habuit quendam determinatū modum, ex eo quod fuit in hypotasi diuina, ut scilicet moueretur semper secundum nutum diuine uoluntatis.

¶ Super Questionis 18. articulum secundum.

ARTICVLVS II.

¶ *Utrum in Christo fuerit aliqua uoluntas sensualitatis, preter rationis uoluntatem.*

Tulius singularis est non querit de appetitu sensitiuo, ut sic, sed de appetitu sensitiuo, ut habet rationē uoluntatis, non simpliciter & absolute, sed talis, hoc est sensualis. Puto autem rationem tuius huius fuisse euangelica uerba, quibus motus appetitus sensitiui, uelle uocatur, cum dicitur. Veruntamen non sicut ego uolo.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit aliqua uoluntas sensualitatis preter rationis uoluntatem. Dicit enim Phil. in 3. de anima, quod uoluntas in ratione est: in sensitiuo autem appetitu est irascibilis & concupiscibilis: sed sensualitas significat appetitum sensitiuū. ergo non fuit in Christo uoluntas sensualitatis.

A ¶ 2. Preter. Secundū Aug. 12. de Trin. * sensualitas significatur per serpentē: sed nihil serpētini fuit in Christo, habuit. n. similitudinē animalis uenenoſi sine ueneno, ut Aug. dicit sup illud Ioan. 3. Sicut exaltauit Moyses serpentē in deserto, ergo in Chro non fuit uoluntas sensualitatis.

¶ 3. Preter. Voluntas sequit naturā, ut dictū est. * Sed in Christo non fuit, nisi una natura pter diuinam: ergo in Christo non fuit, nisi una uoluntas humana.

B SED CONTRA est, quod Amb. dicit in 2. ad Gratianum, t Mea est uoluntas, quam suā dixit, quia ut homo suscepit tristitiā meā. Ex quo datur intelligi, quod tristitia pertinet ad humanā uoluntatē in Chro: sed tristitia pertinet ad sensualitatē, ut in scda parte habitū est. * ergo ut quod in Christo sit uoluntas sensualitatis, prater uoluntatem rationis.

RESPON. dicendum, quod sicut preteritū est, * filius Dei humana natura assumpsit cū omnibus que pertinent ad perfectionem ipsius nature humanę. In humana aut natura includitur etiam natura animalis, sicut in specie includitur genus. Vnde oportet quod filius Dei assumpsit cū humana natura, et ea que pertinent ad perfectionē nature animalis, iter que est appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur. & ideo oportet dicere, quod in Chro fuit sensualitas. Sciendum est etiam, quod sensualitas, siue sensuali appetitus, in quantum est natus obedire rationi, dicitur rationale per participationē, ut patet per Philosophū 1. Ethic. * Et quia uoluntas est in ratione (ut dictum est t) pari ratione potest dici, quod sensualitas sit uoluntas per participationem.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de uoluntate essentialiter dicta, que non est nisi in parte intellectiua: sed uoluntas participatiue dicta, potest esse in parte sensitiua, in quantum obedit rationi.

D AD SECUNDVM dicendum, quod sensualitas signatur per serpentē, non quantum ad naturā sensualitatis, quam Christus assumpsit, sed quantum ad corruptionē formatam, que in Christo non fuit.

E AD TERTIVM dicendum, quod ubi est unum propter alterum, ubi unum tantum esse uidetur, sicut superficies, que est uisibilis per colorem, est unum uisibile cum colore. Et similiter, quia sensualitas non dicitur uoluntas

¶ In corpore artic. vnica est conclusio. In Christo fuit uoluntas sensualitatis, seu sensualitas, dicta uoluntas participatiue, probatur primo, quod in Christo fuit sensualitas appetitus: secundo, quod iste sit uoluntas per participationem. Primum probatur, Filius Dei assumpsit naturam humanam cum omnibus pertinentibus ad ipsius nature perfectionem. ergo assumpsit cū ea omnia que pertinent ad perfectionem nature animalis. ergo assumpsit sensualitatem: prima consequentia probatur, quia in natura humana includitur natura animalis, sicut in specie includitur genus. Secunda autem probatur, quia appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur, est unum de pertinentibus ad perfectionem nature animalis. Secundum probatur, appetitus sensitiuus seu sensualitas, ut natus obedire rationi, uocatur, & est rationalis participatiue secundo Ethic. ergo pari ratione uocari potest & est uoluntas participatiue. probatur, quia uoluntas in ratione est. nam sicut a ratione precipiente rationalis appetitus, ita a uoluntate quoque precipiente uoluntarius appetitus, qui uoluntas uocatur, dici potest. Imo ex hoc ipso quod rationalis appetitus dicitur, uoluntas dicitur, quia rationalis appetitus nomen est proprium uoluntatis, & participatiue solum communicatum sensualitati.

¶ Aduerte hic, quod quia omnis motus appetitus sensitiui in Christo fuit uoluntarius (quoniam etiā motus proprii sensualitatis in propria obiecta, uoluntarij erant, nam uoluntarie esuriuit, & unam quamque uirum propria exercere disposuit) ideo in Christo appetitus sensitiuus semper rationalis, & semper participatiue uoluntas in quolibet suo actu fuit.

Lib. 12. c. 13. paulo post princ. re. 3. Ex tract. 12. a medio post collig. 10. 9.

Ar. preced.

lib. 1. de fide ad Grat. c. 3. § med. 10. 2.

1. 2. q. 23. ar. 1. & 3.

Ar. preced.

D. 119.

lib. 1. ethic. ult. co. 5. Ar. preced.

Tertia S. Thome.

L 2 ¶ Su-

Super Questionis 10 Articulum tertium.

Titulus clarus est, orumque habuit ex distinctione voluntatis tam a Damasceno, quam alijs facta.

In corpore articuli respondetur cum distinctione ad quaesitum. Distinctio est, Voluntas accipi potest, vel pro potentia, vel pro actu.

Prima conclusio iuxta primum membrum. In Christo est una tantum voluntas humana essentialiter; & non participative dicta. Secunda conclusio, iuxta secundum membrum est. In Christo sunt duae voluntates, scilicet voluntas ut natura, & voluntas ut ratio. Probat per primo secunda conclusio. Voluntas est finis & eorum quae sunt ad finem alio & alio modo, ergo alterius rationis est actus voluntatis in finem, & alterius rationis, actus voluntatis in id quod est ad finem, ergo in Christo sunt duae voluntates, i. duae species actuum voluntatis. Antecedens per prima parte ex superioribus proponitur.

Pro secunda probatur, quia in fine fertur simpliciter & absolute, quia fertur ut in id, quod est secundum se bonum, ut in sanitatem. In id vero quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, quia fertur in id, secundum quod habet bonitatem ex ordine ad aliud, scilicet, ut patet de sumptione medicinae propter sanitatem. Consequenter relinquitur pro evidenti gratia materiae, nam talis modorum diversitas, qualis scilicet confurgit ex proprijs rationibus finis, & eius quod est ad finem, diversam habet rationem in appetitibus proprijs.

Probat deinde prima conclusio, quia talis diversitas actuum non diversificat potentiam. Probat: stat cum una communi ratione boni, quae est obiectum voluntatis: stant enim vnitatem obiecti proprij

nisi quia participat voluntatem rationis, sicut est una natura humana in Christo, ita est ponit una voluntas humana in Christo.

ARTICVLVS II.

Utrum in Christo fuerint duae voluntates, quantum ad rationem.

AD TERTIVM sic procedit. Vt quod in Christo fuerint duae voluntates, quantum ad rationem. Dicitur in Damasceno in 2. libro, quod duplex est hominis voluntas, scilicet naturalis, quae vocatur thelipsis, & voluntas rationalis, quae vocatur bulipsis: sed Christus humana natura habuit quicquid ad perfectionem humanae naturae pertinet, ergo utraque praedictarum voluntatum fuit in Christo.

2. Praet. Vis appetitiva diversificatur in homine, secundum diversitatem virtutis apprehensivae, & ideo secundum diversitatem sensus, & intellectus diversificatur in homine appetitus sensitivus & intellectivus: sed similiter quantum ad apprehensionem hominis ponitur diversitas rationis & intellectus, quorum utrumque fuit in Christo, ergo fuit in eo duplex voluntas, una intellectualis, & alia rationalis.

3. Praet. A quibusdam ponitur in Christo voluntas pietatis, quae non potest poni nisi ex parte rationis, ergo in Christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

SED CONTRA est, quod in quolibet ordine est unum primum movens: sed voluntas est primum movens in genere humanorum actuum, ergo in uno homine non est nisi una voluntas proprie dicta, quae est voluntas rationis, Christus autem est unus homo, ergo in Christo est una tantum voluntas humana.

RESPON. dicendum, quod sicut dictum est, voluntas quae accipitur pro potentia, & quandoque pro actu. Si ergo voluntas accipitur pro actu, sicut oportet in Christo ex parte rationis ponere duas voluntates, i. duas species actuum voluntatis. Voluntas, n. ut in secunda parte dictum est, est finis, & est eorum, quae sunt ad finem, & alio modo fertur in utrumque. Nam in finem fertur simpliciter & absolute, sicut in id, quod est secundum se bonum. In id autem, quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, secundum quod habet bonitatem ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus voluntatis secundum quod fertur in aliquid,

quod est secundum se volitum, ut sanitas: (quod a Damasceno vocatur thelipsis, i. simplex voluntas, & a Magistris vocatur voluntas ut natura) & alterius rationis est actus voluntatis, secundum quod fertur in aliquid, quod est volitum solum ex ordine ad alterum, sicut est sumptio medicinae, quem quidem voluntatis actum Damascenus vocat bulipsum, id est, consiliativam voluntatem, a Magistris autem vocatur voluntas ut ratio. Haec autem diversitas actuum non diversificat potentiam, quia uterque actus attendit ad unam communem rationem obiecti, quod est bonum. Et ideo dicendum est, quod si loquamur de potentia voluntatis, in Christo est una voluntas humana, essentialiter, & non participative dicta: si vero loquamur de voluntate, quae est actus, sic distinguitur in Christo voluntas, quae est ut natura, quae dicitur thelipsis, & voluntas, quae est ut ratio, quae dicitur bulipsis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille duae voluntates non diversificantur secundum potentiam, sed solum secundum differentiam actuum, ut dictum est. AD SECUNDUM dicendum, quod est intellectus, & ratio non sunt diversae potestates, ut in prima parte dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod voluntas pietatis non videtur esse aliud quam voluntas, quae consideratur ut natura, in quantum scilicet refugit alienum malum absolute consideratum.

ARTICVLVS III.

Utrum in Christo fuerit liberum arbitrium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit liberum arbitrium. Dicit enim Damascenus in 3. libro, Gnomem autem, id est, sententiam vel mentem, vel excogitationem, & proheresim, id est, electionem, in Domino dicere impossibile est, si proprie loqui volumus. Maxime autem in his, quae sunt fidei, est proprie loquendum, ergo in Christo non fuit electio, & per consequens nec liberum arbitrium, cuius actus est electio.

2. Praet. Phil. dicit in 3. Ethic. quod electio est appetitus praeconsiliati: sed consilium non videtur fuisse in Christo, quia non consiliatur, de quibus certissimus, Christus autem de omnibus certitudinem habuit, ergo in Christo non fuit electio, & sic nec liberum arbitrium. 3. Praet. Liberum arbitrium se habet ad utrumque: sed voluntas Christi fuit determinata ad bonum, quia non potuit peccare, sicut supra dictum est, ergo in Christo non fuit liberum arbitrium.

SED CONTRA est, quod dicitur

voluntatis, quod est bonum in communi, non diversificatur potentia voluntatis, quia voluntas est una natura, cuius diversitas est generalis actuum eius, cuiusmodi sunt motus ad bonum in se, & motus ad bonum propter aliud.

In corpore articuli unica est conclusio responsiva, in Christo fuit liberum arbitrium. Probat: in Christo voluntas ponitur ut ratio, ergo electio, ergo liberum arbitrium. Antecedens probatur, quia in Christo ponitur duplex voluntatis actus scilicet respectu finis, & respectu eius quod est ad finem, & c. ut supra dictum est. Prima consequentia probatur, quia electio est idem quod voluntas, ut ratio: quod probatur ex differentia inter voluntatem, & electionem ex tertio Ethicorum, quia illa finis, haec eius quod ad finem, & propterea illa voluntas ut natura, haec voluntas ut ratio. Secunda vero consequentia probatur, quia electio est proprius actus liberi arbitrii, hoc est voluntatis, ut est liberum arbitrium, ut in prima parte dictum est.

Super Questionis 10 Artic. quartum.

Titulus ut formatus est.

In corpore articuli unica est conclusio responsiva, in Christo fuit liberum arbitrium. Probat: in Christo voluntas ponitur ut ratio, ergo electio, ergo liberum arbitrium. Antecedens probatur, quia in Christo ponitur duplex voluntatis actus scilicet respectu finis, & respectu eius quod est ad finem, & c. ut supra dictum est. Prima consequentia probatur, quia electio est idem quod voluntas, ut ratio: quod probatur ex differentia inter voluntatem, & electionem ex tertio Ethicorum, quia illa finis, haec eius quod ad finem, & propterea illa voluntas ut natura, haec voluntas ut ratio. Secunda vero consequentia probatur, quia electio est proprius actus liberi arbitrii, hoc est voluntatis, ut est liberum arbitrium, ut in prima parte dictum est.

Super

Sup. ead. q. ar. 2. ad 2. & inf. ar. 4. & 5. cor. & 3. dist. 17. ar. 1. q. 3. & opus. 3. c. 23. 2. lib. 1. ca. 22. & lib. 3. ca. 14. & 18.

artic. huius quest. ad 3.

1. 2. c. 2. ar. 2. & 3.

Lib. 3. ca. 14. & 18.

P. p. q. 3. c. 23. 2.

Dant. 2. p. 2. 3. c. 1. & 2.

Lib. 3. ca. 14. & 18.

3. dist. 17. ar. 1. q. 3. & opus. 3. c. 23. 2.

1. 2. c. 2. ar. 2. & 3.

9. 1. c. 1. & 2.

Ita 7. Butyrum & mel comedit, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum, quod est actus liberi arbitrij, ergo in Christo fuit liberum arbitrium.

RESPO. Dicendum, quod sicut dictum est, in Christo fuit duplex actus uoluntatis, unus quidem, quo eius uoluntas ferebatur in aliquid, sicut secundum se uoluit, quod pertinet ad rationem finis: alius autem, secundum quem eius uoluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud, quod pertinet ad rationem eius, quod est ad finem. Differt, ut Phil. dicit in 3. Eth. * electio a uoluntate in hoc, quod uoluntas, per se loquendo, est ipsius finis, electio autem eorum quae sunt ad finem. Et sic simpliciter uoluntas est idem, quod uoluntas ut natura. Electio autem est idem, quod uoluntas ut ratio, & est propria actus liberi arbitrij, ut in prima parte dictum est. Et ideo cum in Christo ponatur uoluntas ut ratio, accessit etiam ponere electionem, & per consequens liberum arbitrium, cuius actus est electio, ut in prima parte habitum est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Dam. excludit a Christo electionem, secundum quod intelligit in nomine electionis importari dubitationem. Hec tamen dubitatio non est de necessitate electionis, quia etiam Deo conuenit eligere, secundum illud Ephes. 1. Elegit nos in ipso &c. cum tamen in Deo nulla sit dubitatio. Accidit tamen dubitatio electioni, in quantum est in natura ignorante. Et idem dicendum est de alijs, de quibus fit mentio in auctoritate predicta.

AD SECUNDUM dicendum, quod electio presupponit consilium, non tamen sequitur ex consilio, nisi iam determinato per iudicium. Illud enim, quod iudicamus agendum, post inquisitionem consilij eligimus, ut in 3. Eth. dicitur. * Et ideo si aliquid iudicetur ut agendum absque dubitatione & inquisitione precedente, hoc sufficit ad electionem. Et sic patet, quod dubitatio siue inquisitio non per se pertinet ad electionem, sed solum secundum quod est in natura ignorante.

AD TERTIUM dicendum, quod uoluntas Christi licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc uel ad illud bonum. Et ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium confirmatum in bono, sicut ad beatos.

A tē Christi: sed charitas est facere quod homo idē uelit quod Deus. unde & Phil. in 9. Eth. * dicit, quod unum de amicabilibus est eadē uelle & eligere. ergo uoluntas humana in Christo nihil aliud uoluit, quam diuina.

¶ 3. Preter. Christus fuit uerus cōprehensor: sed sancti, qui sunt comprehensores in patria, nihil aliud uolunt, quod Deo uult, alioquin non essent beati, quia non haberent quicquid uellent: beatus. n. est qui habet quicquid uult, & nihil mali uult, ut Aug. dicit in lib. de Trin. * ergo Chrs nihil aliud uoluit quam uoluntate humanā, quod uoluit uoluntas diuina.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit contra Maximinum: In hoc quod Christus ait, Non quod uolo, sed quod tu, aliud se ostendit uoluisse, quam pater, quod nisi humano corde non posset, cum infirmitatem nostram in suum, non diuinum, sed humanum transfigeret effectum.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * in Christo secundum humanam naturam ponitur multiplex uoluntas. scilicet uoluntas sensualitatis, quae participatiue uoluntas dicitur, & uoluntas rationalis, siue cōsideretur per modum naturae, siue per modum rationis. Dictum est autē supra. * quod ex quadam dispensatione filius Dei ante suam passionem permittebat carni agere, & pati quae sunt ei propria. Et similiter et permittebat omnibus uiribus agere, & pati quae propria. Manifestum est autē, quod uoluntas sensualitatis, refugit naturaliter dolores sensibiles, & corporis lesionem. Similiter et uoluntas ut natura, repudiat ea, quae sunt secundum se mala, puta mortem, & alia huiusmodi: sed haec tamen uoluntas, quandoque per modum rationis eligere potest ex ordine ad finem. Sicut est in aliquo puro homine sensualitas eius, & etiam uoluntas absolute considerata refugit uisionem, quam tamen uoluntas secundum rationem eligit propter finem sanitatis. Uoluntas autē Dei erat, ut Christus dolores & passiones & mortem pateretur, non quod ista essent a Deo uolita secundum se, sed ex ordine ad finem humanae salutis. unde patet, quod Christus secundum uoluntatem sensualitatis, & secundum uoluntatem rationis, quae consideratur per modum naturae, aliud poterat uelle, quam Deus: sed secundum uoluntatem, quae est per modum rationis,

luisse mortem propriam, quam non constaret eundem uoluisse uoluntate diuina.

1. p. c. 4. co. 5

In corpore articuli respondetur quaestioni cum distinctione duabus conclusionibus. Distinctio est de triplici in Christo humana uoluntate, hoc est, uoluntate sensualitatis, uoluntate rationali, ut est natura, & uoluntate rationali, ut est ratio. Prima conclusio est, Christus secundum uoluntatem sensualitatis, & secundum uoluntatem rationalem per modum naturae, poterat aliud uelle quam Deus. Secunda conclusio est, Christus secundum uoluntatem per modum rationis, semper idē uoluit quod Deus. Probatur simul dupliciter, primo ratione, secundo auctoritate. Ratio est ista: uoluntas sensualitatis naturaliter refugit, & lesionem corporis & dolores sensibiles, & uoluntas ut natura repudiat, & contraria naturae, & secundum se mala: & uoluntas per modum rationis eligit, quandoque haec eadem ex ordine ad finem: & uoluntas Dei erat, ut Christus mortem pateretur, non quod ista uellet secundum se, sed in ordine ad finem. ergo Christus secundum uoluntatem sensualitatis, & secundum uoluntatem per modum naturae, poterat aliud uelle, quam Deus, & secundum uoluntatem per modum rationis, semper uoluit idē quod Deus.

Lib. 1. de tri. c. 5. & li. 13. c. 5. in fi. & c. 6. to. 3.

Lib. 1. cont. Max. c. 19. in medio. to. 6.

art. 1. 2. & huius q.

q. 14. art. 6. ad 2.

D. 119.

ARTICVLVS V.

Utrum uoluntas humana Christi, fuerit omnino conformis diuinae uoluntati in uolito.

Titulus clarus est de conformitate uoluntatis Christi humanae ad diuinam in uolito. Nam de conformitate in modo uolendi nulla est quaestio, cum impossibile sit uoluntatem creatam uelle eo modo, quo uult Deus: sed an circa rem uolita fuerit conformitas, ita quod nihil uoluerit secundum appetitum humanum, quod alienum sit a uolito secundum diuinam uoluntatem, in dubium uertitur, propterea quod legimus Christum secundu[m] hominem non

AD QUINTUM sic procedit. Vt quod uoluntas humana in Christo non uoluerit aliud, quam Deus uult. Dicitur enim in Psal. 39. ex persona Christi, ut facere uoluntate tua, Deus meus, uolui: sed ille qui uult uoluntate alius facere, uult quod ille uult. ergo ut quod uoluntas humana Christi nihil aliud uoluerit, quam uoluntas diuina ipsius. ¶ 2. Preter. Anima Christi habuit perfectissimam charitatem, quae etiam comprehensionem nostrae scientiae excedit, secundum illud Ephes. 3. Supereminentem scientiae charita-

tertia s. thomaz.

L 3 la sionem

tionem absolute, &c. & voluntate ut naturam repudiare mortem absolute, & voluntatem ut rationem acceptare eandem in ordine ad finem humane salutis. Vbi patet, primas duas voluntates aliud velle, quam Deus, & tertiam velle idem, quod Deus. Assumptum ad probandum consequentiam probatur, quia supra dictum est, quod filius Dei ex quadam dispensatione permittebat carni agere & pati, quod sunt ei propria: ex hoc enim sequitur per viam rationem similis, quod similiter permittit viribus anime agere que eis sunt propria. Deinde probantur ambae conclusiones auctoritate vnicuius Christi orantis ad Patrem, Non sicut ego volo, sed sicut tu. In his, non verbis, triplex voluntas patet scilicet diuina in se, humana conformis diuine in se, sicut tu (quae est voluntas per modum rationis) & humana aliud volens, quod diuina in se, non sicut ego volo. Et haec est voluntas rationalis per modum naturae, repudians mortem absolute, & volens sensualem, resurgens dolores sensibiles &c. Patet ergo ex hac auctoritate utraque conclusio.

¶ Nota nouicia, quod in ratione ad primum clarius explanatur, tamen actus voluntatis per modum naturae quod actus voluntatis ex propria natura habet obiectum abstrahens ab ordine ad diuinam voluntatem, & propterea quantum est ex parte obiecti, non spectat ad hos motus, conformitas ad diuinam voluntatem. Dico autem quantum est ex parte obiecti, quia ex parte subiecti est actus istius conformis diuinae voluntati in beatis: ita quod in Christo ante mortem & beatorum, diuina voluntas in volente ex parte subiecti oritur: quia scilicet Christus animam & carnem passibilem habebat, beati autem non. Hinc enim fit, ut Christi voluntati naturali & sensuali occurrerent aliqua ut contraria & lesiua, quod beatis ex parte ab omni possibilitate mali occurrere nequeat, & propterea beati est secundum naturam voluntatis motus, & secundum appetitum sensitiuum conformantur diuinae voluntati in volente, Christus autem non. Et scito quod isti voluntatis motus, qui in aliud tendebant in Christo, nihil aliud sunt quam uelleitates: ut siquidem loquendo, actus voluntatis per modum naturae distinctus contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligentis, nihil aliud est quam uelleitas, de qua dicitur in Ethica quod est etiam impossibile: ita quod in beatis nec electio, nec uelleitas est ad aliud uoluntatem, quam quod Deus uult. In Christo autem electio omnis conformis Deo fuit in uolente, sed non omnis uelleitas eius fuit conformis Deo in uolente habuit. Christus uelleitatem non patienti crucem, quam tamen elegit, quia Deus sic uolebat. Et simile est in nobis, cum dolemus de morte iuste patientium, & plagis iuste a Deo nobis inflictiis, & alijs huiusmodi. Vellemus, non haec non esse, ueruntamen, fiat uoluntas Dei, dicimus, & uolumus si non exorbitamus.

¶ Super Questionis 18. Articulum primum.

Titulus clarus quod ad quid nominis: in corpore autem manifestatur quid sit contrarietas voluntatum, & secundum quae attendatur, nempe secundum contrarietatem obiectorum, ut uolentis, nolentis, & similibus.

¶ In corpore articuli duo sunt. primo monstratur, in eodem in quo consistit contrarietas voluntatum; secundo, respondetur quaestioni.

¶ Quod ad primum conclusio est. Ad contrarietatem voluntatum in aliquo requiritur, quod oppositio voluntatum sit & circa idem, & in eadem uoluntate. Probatur primo conclusio haec ex eodem ratione

semper idem uolebat quod Deus, quod patet ex hoc ipso quod dicitur, Non sicut ego uolo, sed sicut tu. Uolebat, non secundum rationem, uoluntatem diuinam impleri: quamuis aliud dicat se uelle secundum quandam aliam eius uoluntatem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Christus per uoluntatem rationalem uoluit, ut diuina uoluntas impleretur, non autem per uoluntatem sensualem, cuius motus non se extendit uisus; ad uoluntatem Dei, neque per uoluntatem, quae consideratur per modum naturae, quae fertur in aliqua obiecta absolute considerata, & non in ordine ad diuinam uoluntatem.

AD SECUNDUM dicendum, quod conformitas uoluntatis humane ad uoluntatem diuinam, attenditur secundum uoluntatem rationis, secundum quam et uoluntates amicorum concordant, in quantum, scilicet ratio considerat aliquod uoluntatem in ordine ad uoluntatem amici.

AD TERTIUM dicendum, quod Christus fuit simul comprehensor & uiator, in quantum scilicet per mentem fruebatur Deo, & habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in

contrarietatis, quam addit supra diuersitate: contrarietas, non species est diuersitatis. Sed inter contrarietatem, & diuersitatem hoc interest, quod contrarietas addit supra diuersitatem oppositionem, secundum idem, & in eodem. Procedit ergo littera sic. Contrarietas exigit oppositionem in eodem secundum idem. ergo contrarietas uoluntatum in aliquo exigit oppositionem uoluntatum secundum idem, & in eadem uoluntate. Antecedens probatur: quia si diuersitas sit in diuersis, aut secundum diuersa, non est contrarietas. Probatur, quia non est contradictio, contrarietas namque contradictione in se claudit. Deinde declaratur eadem conclusio quod ad illam particulam, secundum idem ex diuersis rationibus uolendi, & nolendi unum & idem (puta mortem Sortis pro commune uel priuatum bonum) dupliciter se habentibus, uel ut diuersis tamen, uel non solum ut diuersis, sed oppositis, ut patet in exemplo litterae, de uoluntate principis circa mortem Sortis latronis pro bonum publicum, & uoluntate parentis, uel non moriatur propter bonum proprium: quoniam enim hic sunt ambae uoluntates diuersae quidem sunt, sed non contrariantur, quia licet contraria uelint (scilicet mori illum, & non mori illum) diuersa tamen est ratio uolendi mortem, & uolendi non mortem, ac per hoc non est oppositio secundum eandem rationem uolendi. Sed si non sicut hic, sed uoluntas parentis circa non mori propter bonum proprium, opponit bonum proprium bono totius, iam non sola est diuersitas rationum uolendi. I. uolens & proprius, sed est oppositio earundem: quia eorum bonum tollitur per proprium in ratione uolendi. Vincit enim amor proprius amorem totius boni, & expellit illud a ratione uolendi, & uult filium non mori, etiam contra eorum bonum ob nimium amorem proprii boni. Demum declarat eandem conclusio quod ad illam particulam, in eadem uoluntate ex diuersis appetitibus, dupliciter etiam dispositus, uel cum sola diuersitate, uel cum diuersitate habentibus etiam oppositionem. V. g. Appetitus rationalis uult bonum rationis, appetitus sensuali uult bonum delectabile secundum sensum. Si hic sicut diuersitas appetituum est sola: sed si ultra progreditur ex parte subiecti appetitus boni delectabilis, ut immutat appetentem uel ad tardandum, uel mutandum appetitum boni rationis, iam non sola diuersitas est appetituum, sed oppositio, quia opponit se appetitus delectabilis contra appetitum rationis, & uincit illum, cum immutat illum uel annullando, uel debilitando illum ex parte appetentis, uel si uel non uelit bonum rationis tunc, uel debilitet uelit illud. Hoc autem quod dicitur de oppositione appetitus sensitiui ad rationalem, intelligendum quoque est locum habere inter actum uoluntatis per modum naturae & actum electionis. nam cum diuersa tendit, si uoluntas naturalis intantum protenditur, ut opponat se electioni, & uincat illam, contrarietas uoluntatum est, ut si quis electurus dispensium honoris, famae, ac uita, ob bonum uirtutis, a naturali uoluntate uita, honoris gloriaeque uincatur.

ARTICVLVS VI.
Vtrum in Christo fuerit contrarietas uoluntatum.

AD SEXTUM sic proceditur. Vbi quod in Christo fuerit contrarietas uoluntatum. Contrarietas namque uoluntatum attenditur secundum contrarietatem obiectorum, sicut etiam contrarietas motuum attenditur secundum contrarietatem terminorum, ut patet per Philo. in 5. Physicorum. sed Christus secundum diuersas uoluntates contraria uolebat, nam secundum uoluntatem diuinam uolebat mortem, quam refugiebat secundum uoluntatem humanam. unde Ath. dicit in libro aduerfus Apollinariu, Quod Christus dicit, Pater, si possibile est, non secat a me calix iste, & tamen non mea, sed tua uoluntas fiat, & iterum, Spiritus promptus est, caro autem infirma, duas uoluntates hic ostendit: unam humanam, quae propter infirmitatem carnis

diuersa tamen est ratio uolendi mortem, & uolendi non mortem, ac per hoc non est oppositio secundum eandem rationem uolendi. Sed si non sicut hic, sed uoluntas parentis circa non mori propter bonum proprium, opponit bonum proprium bono totius, iam non sola est diuersitas rationum uolendi. I. uolens & proprius, sed est oppositio earundem: quia eorum bonum tollitur per proprium in ratione uolendi. Vincit enim amor proprius amorem totius boni, & expellit illud a ratione uolendi, & uult filium non mori, etiam contra eorum bonum ob nimium amorem proprii boni. Demum declarat eandem conclusio quod ad illam particulam, in eadem uoluntate ex diuersis appetitibus, dupliciter etiam dispositus, uel cum sola diuersitate, uel cum diuersitate habentibus etiam oppositionem. V. g. Appetitus rationalis uult bonum rationis, appetitus sensuali uult bonum delectabile secundum sensum. Si hic sicut diuersitas appetituum est sola: sed si ultra progreditur ex parte subiecti appetitus boni delectabilis, ut immutat appetentem uel ad tardandum, uel mutandum appetitum boni rationis, iam non sola diuersitas est appetituum, sed oppositio, quia opponit se appetitus delectabilis contra appetitum rationis, & uincit illum, cum immutat illum uel annullando, uel debilitando illum ex parte appetentis, uel si uel non uelit bonum rationis tunc, uel debilitet uelit illud. Hoc autem quod dicitur de oppositione appetitus sensitiui ad rationalem, intelligendum quoque est locum habere inter actum uoluntatis per modum naturae & actum electionis. nam cum diuersa tendit, si uoluntas naturalis intantum protenditur, ut opponat se electioni, & uincat illam, contrarietas uoluntatum est, ut si quis electurus dispensium honoris, famae, ac uita, ob bonum uirtutis, a naturali uoluntate uita, honoris gloriaeque uincatur.

Circa hanc conclusionem nota, quod in conclusione non dicitur contrarietatem uoluntatum requiri haec duo, sed dicitur haec duo requiri ad contrarietatem uoluntatum in aliquo. Apponit quidem Auctor in aliquo, ad monstrandum quod de contrarietate uoluntatum in uno & eodem modo loquitur. Et dixit hoc, quia sciebat, immo est in hac littera docet, quod ad contrarietatem uoluntatum simpliciter & absolute non requiruntur haec duo, sed alterum unum sufficit, ut patet in exemplo litterae de uoluntate principis, & uoluntate pa-

re parentis nimis uiam filij amantis. Sunt enim vere tunc contrarie uoluntates, quamuis sint diuersorum hominum. Et hoc modo uoluntas peccatorum est contraria uoluntati diuinae & contra Deo uoluntatem agere dicuntur: est siquidem hæc contrarietas uoluntatum obiectiue, non subiectiue. Sed Auctor in littera loquitur de uoluntati contrarietate, & obiectiua, & (abiectione, & ideo adiunxit ly in aliquo, & dixit ad contrarietatem uoluntatum in aliquo, hoc est obiectiue, & subiectiue, exigi duo scilicet oppositionem in idē, & oppositionem in eadē uoluntate.

¶ Quod ad secundū, conclusio responsiua quæstio est, in Christo nulla fuit contrarietas uoluntati. Probat, primo ex parte primæ conditionis requisitæ ad contrarietatem uoluntatum, hoc est oppositionem secundum idē sensu eandem rationem. Probat autem sic, in Christo nec uoluntas naturalis, nec uoluntas sensualitatis repudiabat rationem uoluntati a diuina, & humana electione. ergo in Christo non habuit locū repugnantia uoluntatum secundum idē, antecedens probatur quod ad uoluntatē naturalem, quia etiam uoluntate absoluta Christus uolebat salutem humani generis, quāuis non uellet hoc in ordine ad aliud, hoc est, quam uis nō uellet eam ut rationem uolendi mortem propriam: quia ad uoluntatē ut naturam, non spectat uelle aliquid in ordine ad aliud, sed solum uelle, uel nolle aliquid absolute. Deinde probatur antecedens quod ad uoluntatem sensualitatis: quia eius motus, nec ad acceptandum, nec ad repudiandum rā excellum bonū (quod est bonum commune æternæ salutis generis humani) se extendit. Secundō probatur conclusio ex parte secundæ conditionis

refugiebat passionem, & diuinam eius, promptam ad passionem. ergo in Christo fuit contrarietas uoluntatum.

¶ 2. Præter ad Galat. 5. dicitur, quod Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Est igitur contrarietas uoluntati, quā spiritus unum concupiscit, & caro aliud: sed hoc fuit in Christo, nam per uoluntatem carnem, quam Spiritus sanctus in eius mente faciebat, uolebat passionem, secundū illud Isā. 53. Oblatus est, quia uoluit, secundum autem carnem, passionē refugiebat. ergo erat in eo contrarietas uoluntatum.

¶ 3. Præter Luc. 22. dicitur, quod factus in agonia prolixius orabat: sed agonia uel importare quandam compugnationem animi in contraria tendentis. ergo uidetur, quod in Christo fuerit contrarietas uoluntatum.

Sed contra est, quod indeterminatione sex tæ Synodi dicitur, Prædicamus duas naturales uoluntates, nō contrarias (iuxta quod impij asserunt hæretici) sed sequentē eius humanā uoluntatem, & nō resistentē uel reuersātem, sed potius subiectā diuinæ eius, atque omnipotentis uoluntati.

RESPON. dicendum, quod contrarietas nō potest esse nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem: si autem secundum diuersa & in diuersis existat diuersitas, non sufficit hoc ad rationem contrarietatis, sicut ad rationem contradictionis, puta, quod homo sit pulcher aut sanus secundum manū, & non secundum pedē. Ad hoc ergo, quod sit contrarietas uoluntatum in aliquo, requiritur primō quidem, quod secundū idem attendatur diuersitas uoluntati. Si enim unius uoluntas sit de aliquo fieri secundū quandā rationem uniuersalem, & alterius uoluntas sit de eodē non fieri secundum quandam rationem particularem, non est omnino contrarietas uoluntati. Puta, si Rex uult suspendi latronē propter bonum publicū, & aliquis eius consanguineus nolit eum suspendi pro amore priuati, non erit contrarietas uoluntatis, nisi forte intantum se extendat uoluntas hominis priuati, ut bonū publicū uelit impedire, ut conseruetur bonū priuati: tunc enim circa idē attendit repugnantia uoluntati. Secundō autem requiritur ad contrarietatem uoluntatis, quod sit circa eandē uoluntatē. Si enim homo uult unum

A secundum appetitum rationis, & uult aliud secundum appetitum sensitiuum, non est hic aliqua contrarietas, nisi forte appetitus sensitiuus in tantum perualeat, quod uel imulet uel retardet appetitum rationis: sic enim iā ad ipsam uoluntatem rationis perueniret aliquid de motu contrario appetitus sensitiui.

Sic igitur dicendū est, quod licet uoluntas naturalis, & uoluntas sensualitatis in Christo aliquid aliud uoluerit, quā uoluntas diuina & uoluntas rationis ipsius, non tamen fuit aliqua contrarietas uoluntatum. Primō quidem, quia neque uoluntas naturalis neque uoluntas sensualitatis repudiabat illam rationem. scilicet quia diuina uoluntas, & uoluntas rationis humane in Christo passionem uolebat. Uolebat enim uoluntas absoluta in Christo salutem humani generis, sed ei nō erat uelle hoc in ordine ad aliud: motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non uolebat. Secundō, quia neque uoluntas diuina neque uoluntas rationis in Christo impediebatur aut retardabatur per uoluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter est, nec e contrario uoluntas diuina uel uoluntas rationis in Christo, refugiebat aut retardabat motum uoluntatis naturalis humane, & motum sensualitatis in Christo. Placebat enim Christo secundum uoluntatem diuinam, & etiā secundum uoluntatem rationis, ut uoluntas naturalis in ipso, & uoluntas sensualitatis, secundum ordinem suæ nature mouerentur. Unde patet, quod in Christo nulla fuit repugnantia, uel contrarietas uoluntatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc ipsum, quod aliqua uoluntas humana in Christo aliud uolebat, quā eius uoluntas diuina, procedebat ex ipsa uoluntate diuina, cuius beneplacito natura humana motibus proprijs mouebatur in Christo, ut Dam. * lib. 3. orth. si. cap. 15. et med.

AD SECUNDUM dicendū, quod in nobis per concupiscentiam carnis impeditur, aut retardatur concupiscentia spiritus, quod in Christo non fuit. Et ideo in Christo non fuit contrarietas carnis ad spiritum, sicut in nobis.

AD TERTIUM dicendū, quod agonia nō fuit in Christo, quantum ad partem animæ rationalem, secundū quod importat concertationem uoluntati ex diuersitate rationum procedentem: puta cum aliquis, secundū quod rō considerat unū, uult hoc: & scdm quod considerat aliud, uult contrariū. Hoc enim contingit pro debilitate rationis, quā non potest diiudicare quid sit simpliciter melius, quod in Christo non fuit: quia per suā rationem iudicabat simpliciter esse melius, quod per eius passionem impleret uoluntas diuina circa salutem generis humani: fuit tamen in Christo agonia, quantum ad partem sensitiuā, scdm quod importat timorem infortunij imminentis, ut dicit Dam. * in 3. lib. Tertia S. Thomæ. L 4 ¶ Su-

nis requisitæ ad contrarietatem uoluntatum in aliquo, hoc est oppositionis in eadem uoluntate. Probat autē sic. Neutra uoluntatum coniugatio ex altera impediebatur aut retardabatur, ergo in Christo non habuit locū repugnantia uoluntatum in eadem uoluntate. Antecedens manifestatur, & quod ad uoluntatem diuinā, humanamque electionem: quia nec impediebatur, nec retardabatur ex uoluntate naturali, aut sensualitatis, & e conuerso: quia nec uoluntas naturalis, nec sensualitatis impediebatur a diuina, aut humana electione. Placebat siquidem Christo secundum diuinā uoluntatem, & rationalem uoluntatē, ut & uoluntas sua humana per modū nature moueretur, hoc est, hæt suas naturales uelleitates respectu uitæ, respectu integritatis corporis, respectu honoris, respectu formæ, respectu gloriæ, &c. & appetitus sensitiuus timeret futurum, tristaturque de presenti malo corporis &c.

lib. 3. orth. si. cap. 15. et med.

lib. 3. cap. 18. 29. et 23.

Habetur in Epistola Gregorij ad sancta Synodum. generalis. et legitur in abbas 4. et recipitur aduersus 1.